

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

אמ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

תהו ובהו (בראשית א' ב') לשון תהו ושמואל שאדם
הוא ומשמואל על כהו כבה . ובפי' המזרחי .
ויהי' עס תהו כשם רפאים ואמים שנקראו כן מפני
רואיהם וכן אמרו בס' הבכיר מאי תהו דבר המתקה
כני אדם . וכזה הענין בל' החכמים החולקן ליבמתו
ע"ש התפעלות הינם מפעל החליצה :

והגחה שאה . אינו על החורבן בלבד כ"א על
כל דבר שאין בו שגוים ותמורות
אך כולו ענין אחד שזה (איינפערמיג) והוא מגזרת
שם שורה מענין שווי והעדר חלוק ענינים (גלייך
פערמיג) יאמר על עמידת המחשבה בתוכה אחת
מבלי חלוק והמורה לשון שאה (שעויעטן) כמו והאיש
משחאה לה אחרים (בראשית כ"ד כ"א) שחמת פלא
הענין שראה נשאר במחשבתו עומד ומחריש מופטט
מכל מעשה היקש ומפנט שללי רק מסתכל הכל על
הענין שהשגהו וכענין המצוי בכל הרואה דבר פלא .
ומזה הענין שם דבר 'שואה' . תבואה לא שואה ידע
בשואה יפל בה (תלים ל"ה ח') דהיינו רעה פתאומית
שהמחשבה עומדת ומשחאה כל ידעה מה לעשות .
ויאמר לשון שאה ג"כ על שווי ההבגלות לפני וולתו
אם בדבור או במעשה באופן השווי שאי אפשר להכיר
ממנו פנימיות דעתו ומחשבתו (איינפערלטיג) כמו
תכסה שחיה במשאון הגלה רעהו בקבל (משלי כ"ו כ"ו)
כלומר שמכסה ומטמין שנאמר ע"י שווי דבריו ומעשו
שאי אפשר לשפוט מהם שגיה תרועה בלבד . ומכסים
זה הפירוש לפסוקים שלפניו ושלאחריו המדברים בענין
העלמת השגחה והתחבולה לעשות רע לפניו אחר
בשפתיו יכבד שונא כי שבע תועבות בלבו . ולאחריו
אמר כרה שחת בה יפול . ויאמר לשון שאה ג"כ על
קבוץ קולות רבות ששבו כולם קול אחד כזה שאין בו
חלוק יבנות ונלילות מתחלפות הרגיל במנגנים
ומשוררים שנס בזמן שהם מריבים נשמע כל אחד
בס"ע . וכשיסתוו כל הקולות הרבות ונשמעו כולם
רק כקול אחד זה יקרא שאון (בריוון) כמו כשאון
מים כבירים ישאון (ישעי' י"ז י"ב) . שאון עלתים
(שם כ"ד ח') שאון ימים שאון גליהם (תלים ס"ה
ח') . ושאון קמיד (שם ע"ד כ"ב) . וכן להפך .
הגמולא תמיד במעמד הראוי מבלי שגוים ותמורות
מקרויות המתרגשות בעולם אך מעמדו בעל הכונות
שוות יקרא 'שואה' מענין שאה ושווי (איינפאך) כמו
ושקט ושאנן (ירמי' ל' י') שאנן מואב מנעוריו (שם

מ"ח י"א) . מחוך אלה הענינים נקרא ג"כ החורבן
שואה והיינו מלד שווי עניניו בבחינת חסרון השגוים
של יופי והדור . שהיופי וההדור של הרבה דברים
הוא חלוק הענינים והצורות שבהם . כגון הפרדס
בד"מ שתגלי הפרדס כל שיהי' יקרא יפה שימצאו בו
פרחים מחולפים ומחיים ואילנות מחולפים כדי
שמתענג העין תמיד בראות דבר חדש ובהעדר זה
החלוק כשהפרדס כולו מלא רק ממין אחד של פרחים
ואילנות כבר בטל יסיו שמיד שראה הרואה אך מקנתו
כבר שנעה עינו וקנה נפשו לראות שוב מה שכבר
ראה ומגבל נפשו לראות תמיד דבר אחד זה הענין
של חסרון השגוים ומחולפים הראוים יקרא שואה וג"כ
מענין שווי (איינעדהע) כמו אם שאו ערים מאין
יושב ובתים מאין אדם והאדמה תשאה שממה (ישעי'
ו' י"א) שתפארת הערים והבתים יושביהם . וגוי
האדמה שדות ומחיים מחולפים . ולפעמים נגמול
כפול . אמש שואה ומשואה (איוב ל' ג') מלת
שואה נאמר בבחינת עצמו שהוא עצמו חרב ושם
ומלת משואה נאמר בבחינת המקבל שע"י ההסתכלות
בשואה היא נעשה הוא ג"כ שואה ושם וכענין
שום שנוכר לעיל . וכן יום שואה ומשואה (לפניה
ח' ט"ו) . ועיין על אלה הענינים בפרשים שלנו שרש
שא ושס :

יריעה מא

מכשול . מוקש . אבון . ע"צ השחוף יורו
אלה השמות על
הרעה הנאה במקרה מבלי שהי' המקבל מוכן אליה
(איבלר נו פאל . אונגליק) סיפק ההללחה והשגח
טובה מקריית מבלי הבנה אליה . והוא הענין הנקרא
בל' החכמים תבקררה . אין הקב"ה מביא תקלה
דהיינו מכשול (אונפאלל) . וההבדל ביניהם . שלשון
ב'שד'ון נופל על השגח הרע מלד חסרון ידיעה
שלא ידע שיש כאן מזיק ולא ידע להזהר אך
הלך לתומו והשגחו הרע (איין אנשטאם) כמו ולפני
עור לא תתן מכשל (ויקרא י"ט י"ד) שדרך שהסומא
הולך הוא מובטח מתחמא שאין בה מזיק אם לא
שכותנין אותו לשם בידים והסומא לא ידע וכוונק .
וכן וכשלו איש באחיו כמפני חרב (שם כ"ו ל"ו) שהגם
מפני חרב הוא מביט יומר לאחריו מתלפניו כדי
לראות

יריעות שלמה חלק ג יריעה מא

לראות אם הרודף כבר קרוב אליו או לא ומחוך הסתכלותו לאחריו הוא נהקל בחבירו שלפניו ומפילו או נופל הוא בעצמו . וכן ואם תרוץ לא תכשל (משלי ד' י"ב) שמחת המרוצה נקל יתעלם ממנו שיש כאן מכשול . וכן בבחינת המדות והדעות כשהולך לפי תומו במחשבתו או בזמנשו ובבלי דעת נפל בענין רע יקרא כשלו (שטרובלען) כמו כי כשלה צרחוב אמת (ישעי' נ"ט י"ד) יגשאו להעמיד חזון ונכשלו (דניאל י"א י"ד) דהיינו טעות ההקש השכלי (מיסגריף) . כי כשלה בעוניך (הושע י"ד ב') . הכשלתם רבים בצורה (מלאכי ב' ח') . ולפי שהעיקר המכוון במכשול הוא הנזק שיוזק הנכשל לפיכך ישמש ג"כ ללשון נזק סתם עד שיאמר על כל יוזק והפסד לשון כשלו (פר אוגליקון) בין שהי' הדבר מוכן לכך או לא . כמו וינהלום בממורים לכל כושל (דה"ב כ"ח ט"ו) והיינו אהון שזוקו במלממה אע"פ שכל היוצא במלממה מוכן א"ע אל הסיזוק . כשל כח הסבל (נחמי' ד' ד') שנחלש מרוב הסבלות . הכשיל כמו (איוב' א' י"ד) . ברכי כשלו מנוס (תלי' ק"ט כ"ד) . ובבחינה העיונית והמכשלה הואת תחת ידיך (ישעיה ג' ו') פי' תקון המכשלה . ור"ל תקון המכשלה הואת והקלקול המדומתי שפרץ בארץ יהי' מסור תחת ידך ורשוחך . מענין הכשלת כח יקרא שם כלי כשייר . ככשיל וכילפות יהלמון (תלים ע"ו ו') והוא מין כלי עץ או ברזל שראשו עב הרבה ודק בסופו כדי אחיזת יד (אייגע קיילע) והוא שולט ע"י הכאתו החזקה והכבדה לסתור לגחוש ולנתן כל דבר חזק במקום שאין הגרון ושאר כלים שולטים וע"ש שהוא מכשיל ומחליש כח הדבר יקרא כשיל בענין כשל כח הסבל . ובל' המשנה וכשילין כל ברזל בידם (סוטה מ"ד) :

ישם בוקש . הנחתו על השגת הרעה מנר חסרון זהירות והשגחה במקום ששכיח היוזק כשהי' לו לשער שמצוי כאן דבר רע ולא נזהר ונלכד בו יקרא מוקש . כמו יהי' זה לנו למוקש (שמות י' ז') . כי יהי' לך למוקש (שם כ"ג ל"ג) . כי גורם המלה מן יקש לשון מצודה ורשת כמו פח יקוש . נמלטה מפת יוקשים . וירצה בשם מוקש הנפילה והלכידה במצודה רעה (אין דיא פאללע קומן) שהרע המצוי בעין מצודה פרוסה ללכוד כל מי שאינו נזהר בה . ובשרשים שרש קש מכואר אללנו ששם יקש

בעצמו שם התאר מענין קושי וקשיות (הארע) ומורה על מין מצודה הנעשה מדבר קשה כגון עץ או ברזל . שסתם רשת הוא הנעשה מפחילים וחבלים רכים של קנבוס ללכוד בהם חיות שאין שיניהם חריכות כ"כ לנשוך ברשת ולנקבה . אבל חיות הנושכות כגון החולדות והעכברים והשועלים ודומיהם לא יספיק להם רשת של דבר רך שמנקיין אותה בשניהם המריפוס וצריך להם מצודה מדבר קשה שאין השינים שולטים בה ויש לזה מין המצודה שני שמות . יקיש . ונקיש . יקש נקרא מנר שנעשה מדבר קשה (פאללע) ונקש נקרא מנר הקשקוש והשמעת הקול מענין מקשה תיעשה המורה וארכבתיה דא לדא נקשן . שנכפילת דבר קשה על דבר קשה הוא משמע קול כי המצודה נעשית על זה האופן שיפול קשה על קשה ונלכד בה"ח ע"כ (קלאפפס) . מזה שנקרא המצודה יקש אמר פן חוקש בו (דברים ז' כ"ח) ר"ל שתהי' נלכד בו כנלכד בפח יקוש וע"מ פן שורש למען הורא מן היום הוסדה מבנין כפעל . ומזה שנקרא המצודה נקש נבו"ן אמר פן הנקש אחרים (שם י"ב ל') ג"כ פן תפול במצודה הנקרא נקש וג"כ מבנין נפעל . עיין בפירש"י שם . מזה הענין ינקש נושה לכל אשר לו (תלים ק"ט י"א) דהיינו שיחפסנו במצודתו וכעין שיאמר בל' א' (אין בשלאב נעמחו) . ולזה נמצא ברוב שמושי מוקש מנורף עמו לשון לכידה כמו ונוקשו ונלכדו (ישעי' ח' וכ"ח) יקשת לך וגם נלכדת (ירמי' ל' כ"ד) נוקשה באמרי פך נלכדת (משלי ו' ב') :

ישם אבון . מורה על השגת מקרה מות מבלי הבנה אליו (טאדעם פאלל) כמו פן יקראנו אבון (בראשית מ"ב ד') . ולא יהי' אבון (שמות כ"א כ"ב) עיין בשרשים שרש סן .

יריעה מב

רפואה . ארובה . תעלה . חביש .
 מזור . הכד השוה שבהן עשית איו' מעשה להסיר מולי הגוף (היילטן) . וע"כ ההבדל יהי' ענין רפואה בדרך כלל על החולדה הנמשכת ממעשה הרפואה כשנחלק החלי וחזר החולה לבריאותו והוא הדין . כשלא נעשה שום מעשה והחולי נסתלק מאליו